Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

14 päivänä marraskuuta 2019*

Ennakkoratkaisupyyntö – Tekijänoikeus ja lähioikeudet – Direktiivi 2001/29/EY – Esittäjien yksinoikeudet – 2 artiklan b alakohta – Kappaleenvalmistusoikeus – 3 artiklan 2 kohdan a alakohta – Yleisön saataviin saattaminen – Suostumus – Olettama – Kansallinen järjestelmä, jonka mukaan julkisen laitoksen, joka vastaa kansallisen audiovisuaalisen perinnön säilyttämisestä ja vaalimisesta, ei tarvitse saada esittäjän kirjallista suostumusta tämän esittäjän esitysten tallenteita sisältävien arkistojen hyödyntämiseksi

Asiassa C-484/18,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Cour de cassation (ylin yleinen tuomioistuin, Ranska) on esittänyt 11.7.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 20.7.2018, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Société de perception et de distribution des droits des artistes-interprètes de la musique et de la danse (Spedidam),

PG ja

GF

vastaan

Institut national de l'audiovisuel,

Syndicat indépendant des artistes-interprètesin (**SIA-UNSA**) ja

Syndicat français des artistes-interprètesin **(CGT)**

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja E. Regan sekä tuomarit I. Jarukaitis, E. Juhász, M. Ilešič (esittelevä tuomari) ja C. Lycourgos,

julkisasiamies: G. Hogan,

kirjaaja: hallintovirkamies V. Giacobbo-Peyronnel,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 21.3.2019 pidetyssä istunnossa esitetyn,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Société de perception et de distribution des droits des artistes-interprètes de la musique et de la danse (Spedidam), PG ja GF, edustajinaan C. Waquet ja H. Hazan, avocats,

– Institut national de l'audiovisuel, Syndicat indépendant des artistes-interprètes (SIA-UNSA) ja Syndicat français des artistes-interprètes (CGT), edustajanaan C. Caron, avocat,

– Ranskan hallitus, asiamiehinään D. Colas, B. Fodda, D. Segoin, A.-L. Desjonquères ja A. Daniel,

– Euroopan komissio, asiamiehinään É. Gippini Fournier ja J. Samnadda,

kuultuaan julkisasiamiehen 16.5.2019 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY (EYVL 2001, L 167, s. 10) 2 artiklan b alakohdan, 3 artiklan 2 kohdan a alakohdan ja 5 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Société de perception et de distribution des droits des artistes-interprètes de la musique et de la danse (Spedidam) sekä PG ja GF ja toisaalta Institut national de l'audiovisuel (jäljempänä INA) ja jossa on kyse siitä, että INA on väitteen mukaan loukannut esittäjän oikeuksia, joiden haltijoina ovat PG ja GF.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2001/29 johdanto-osan 9, 10, 21, 24 ja 31 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(9) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien yhdenmukaistamisen on perustuttava suojan korkeaan tasoon, koska nämä oikeudet ovat ratkaisevan tärkeitä henkisen luomistyön kannalta. Niiden suojaaminen auttaa varmistamaan luovuuden ylläpitämisen ja kehittymisen niin tekijöiden, esittäjien, tuottajien, kuluttajien, kulttuurin, teollisuuden kuin suuren yleisön etujen mukaisesti. Tämän vuoksi henkisen omaisuuden tunnustetaan olevan erottamaton osa omaisuuden käsitettä.

(10) Voidakseen jatkaa luovaa ja taiteellista työtään tekijöiden tai esittäjien on saatava asianmukainen korvaus työnsä käyttämisestä, kuten myös tuottajien voidakseen rahoittaa tällaista työtä. Tuotteiden kuten äänitteiden, elokuvien tai multimediatuotteiden sekä esimerkiksi tilauspalvelujen kaltaisten palvelujen tuottamiseen vaadittavat investoinnit ovat merkittäviä. Henkistä omaisuutta koskevien oikeuksien riittävä oikeudellinen suoja on tarpeen, jotta tämän korvauksen saatavuus voidaan taata ja mahdollistaa näille investoinneille riittävä tuotto.

– –

(21) Tässä direktiivissä olisi määriteltävä kappaleen valmistamista koskevan oikeuden kattamien toimien ala eri edunsaajien osalta. Tämä olisi tehtävä sopusoinnussa yhteisön säännöstön kanssa. Nämä toimet on tarpeen määritellä laajasti oikeusvarmuuden takaamiseksi sisämarkkinoilla.

– –

(24) Oikeus saattaa 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu aineisto yleisön saataviin olisi ymmärrettävä siten, että se kattaa tällaisen aineiston kaiken saattamisen sellaisten yleisöön kuuluvien henkilöiden saataviin, jotka eivät ole läsnä paikassa, josta saataville saattaminen saa alkunsa, ja että se ei kata muita toimia.

– –

(31) Eri oikeudenhaltijaryhmien välisten samoin kuin eri oikeudenhaltijaryhmien ja suojatun aineiston käyttäjien välisten oikeuksien ja etujen oikeudenmukainen tasapaino on turvattava. – – Sisämarkkinoiden asianmukaisen toiminnan varmistamiseksi nämä poikkeukset ja rajoitukset olisi määriteltävä yhdenmukaisemmin. Yhdenmukaistamisen asteen olisi perustuttava vaikutukseen, joka poikkeuksilla ja rajoituksilla on sisämarkkinoiden moitteettomaan toimintaan.”

4 Kyseisen direktiivin 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Kappaleen valmistamista koskeva oikeus”, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinoilla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen on:

– –

b) esittäjillä esitystensä tallenteiden osalta;

– –”

5 Kyseisen direktiivin 3 artiklan, jonka otsikko on ”Oikeus välittää yleisölle teoksia ja oikeus saattaa muu aineisto yleisön saataviin”, 2 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että yksinoikeus sallia tai kieltää langallinen tai langaton yleisön saataviin saattaminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada suojattu aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana, on:

a) esittäjillä esitystensä tallenteiden osalta;

– –”

6 Direktiivin 2001/29 5 artiklassa säädetään kyseisen direktiivin 2–4 artiklassa säädettyjä yksinoikeuksia koskevista poikkeuksista ja rajoituksista, joista jäsenvaltioilla on oikeus tai velvollisuus säätää kansallisessa lainsäädännössään.

7 Kyseisen direktiivin 10 artiklassa, jonka otsikkona on ”Ajallinen soveltaminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Tämän direktiivin säännöksiä sovelletaan kaikkiin tässä direktiivissä tarkoitettuihin teoksiin ja muuhun aineistoon, jotka ovat 22 päivänä joulukuuta 2002 tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön suojaamia tai jotka täyttävät suojaan oikeuttavat perusteet tämän direktiivin tai 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen säännösten nojalla.

2. Tämän direktiivin soveltaminen ei vaikuta ennen 22 päivänä joulukuuta 2002 toteutettuihin toimiin eikä ennen mainittua päivää hankittuihin oikeuksiin.”

Ranskan lainsäädäntö

8 Immateriaalioikeuskoodeksin (code de la propriété intellectuelle) L. 212-3 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Esittäjän esityksen tallentaminen, kappaleen valmistaminen esityksestä ja esityksen välittäminen yleisölle samoin kuin esityksen sisältämän äänen ja kuvan mikä tahansa erillinen käyttö silloin, kun esityksestä on tallennettu sekä ääntä että kuvaa, edellyttää esittäjän kirjallista lupaa.

Jollei tämän koodeksin L. 212-6 §: n säännöksistä muuta johdu, tästä luvasta ja siitä johtuvista palkkioista säädetään työkoodeksin (code du travail) L. 762-1 ja L. 762-2 §: n säännöksissä.”

9 Immateriaalioikeuskoodeksin L. 212-4 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Esittäjän ja tuottajan audiovisuaalisen teoksen toteuttamisesta tekemän sopimuksen allekirjoittaminen muodostaa luvan tallentaa esittäjän esitys, valmistaa siitä kappaleita ja välittää se yleisölle.

Kyseisessä sopimuksessa määrätään erillisestä palkkiosta kullekin teoksen hyödyntämistavalle.”

10 Viestinnän vapaudesta 30.9.1986 annetun lain nro 86-1067 (loi relative à la liberté de communication, jäljempänä viestintävapautta koskeva laki) (JORF 1.10.1986, s. 11749) 49 §:ssä, sellaisena kuin se on muutettuna 1.8.2006 annetun lain nro 2006-961 44 §:llä (JORF 3.8.2006, s. 11529) (jäljempänä muutettu 49 §), säädetään seuraavaa:

”[INA], joka on teollis- ja kaupallisluonteinen valtion laitos, vastaa kansallisen audiovisuaalisen perinnön säilyttämisestä ja vaalimisesta.

I. – [INA] huolehtii kansallisten ohjelmayhtiöiden audiovisuaalisten arkistojen säilyttämisestä ja edistää niiden hyödyntämistä. Dokumentointipalvelujen luonteesta, maksuista, maksuehdoista sekä näiden arkistojen hyödyntämistä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä sovitaan [INA:n] ja kunkin kyseessä olevan yhtiön välillä tehtävässä sopimuksessa. Nämä sopimukset hyväksytään talousarviosta ja viestinnästä vastaavien ministerien asetuksella.

II. – [INA] hyödyntää kansallisten ohjelmayhtiöiden audiovisuaalisten arkistojen otteita eritelmissä säädetyin edellytyksin. Tässä ominaisuudessaan se saa näiden otteiden hyödyntämisoikeudet yhden vuoden määräajan kuluttua niiden ensimmäisestä lähettämisestä lukien.

[INA] säilyy tallennusvälineiden ja teknisen aineiston omistajana, ja sillä on kansallisten ohjelmayhtiöiden ja 58 §:ssä mainitun yhtiön audiovisuaalisia arkistoja koskevat hyödyntämisoikeudet, jotka siirrettiin sille ennen [viestinnän vapaudesta 30.9.1986 annetun lain nro 86–1067 (JORF 2.8.2000, s. 11903) muuttamisesta] 1.8.2000 annetun lain nro 2000-719 julkaisemista. Kansalliset ohjelmayhtiöt ja 58 artiklassa mainittu yhtiö säilyttävät kuitenkin kukin omalta osaltaan näiden arkistojen ensisijaisen käyttöoikeuden.

Käyttäessään tässä momentissa tarkoitettuja hyödyntämisoikeuksia [INA] ottaa asianmukaisesti huomioon tekijänoikeuden tai lähioikeuksien haltijoiden ja siirronsaajien moraaliset ja taloudelliset oikeudet. Poiketen siitä, mitä immateriaalioikeuskoodeksin L. 212-3 ja L. 212-4 §:ssä säädetään, tässä pykälässä mainituissa arkistoissa olevien esittäjien esitysten hyödyntämisen ehdoista ja palkkioista, joihin tämä hyödyntäminen oikeuttaa, määrätään kuitenkin esittäjien itsensä tai esittäjiä edustavien ammattijärjestöjen ja [INA:n] välisillä sopimuksilla. Näissä sopimuksissa on yksilöitävä erityisesti palkkioasteikko ja palkkioiden maksamistavat.”

Pääasian oikeusriita ja ennakkoratkaisukysymys

11 INA on teollista ja kaupallista toimintaa harjoittava Ranskan valtion julkinen laitos, jonka tehtävänä on säilyttää ja vaalia kansallista audiovisuaalista perintöä. Se säilyttää audiovisuaalista sisältöä tuottavien kansallisten ohjelmayhtiöiden audiovisuaalisia arkistoja ja auttaa niiden hyödyntämisessä.

12 PG ja GF ovat vuonna 1985 kuolleen muusikon ZV:n oikeudenomistajat.

13 PG ja GF totesivat vuonna 2009, että INA piti ilman heidän lupaansa verkkokaupassaan myynnissä videotallenteita ja äänitallenteita, joissa toistetaan ZV:n esityksiä vuosilta 1959–1978. Unionin tuomioistuimen käytössä olevasta asiakirja-aineistosta käy ilmi, että kansalliset ohjelmayhtiöt olivat tuottaneet nämä video- ja äänitallenteet ja sitten käyttäneet niitä lähetystoiminnassaan.

14 PG ja GF nostivat 28.12.2009 INA:a vastaan kanteen immateriaalioikeuskoodeksin L. 212-3 §:n perusteella saadakseen korvauksen vahingosta, joka väitteen mukaan on aiheutunut esittäjän oikeuksille, joiden haltijoita he ovat.

15 Tribunal de grande instance de Paris (Pariisin alioikeus, Ranska) hyväksyi tämän vaatimuksen 24.1.2013 antamallaan tuomiolla. Kyseinen tuomioistuin katsoi muun muassa, että muutetun 49 §:n soveltaminen ei vapauttanut INA:a hankkimasta esittäjän ennakkolupaa hänen esityksistään tehdyn tallenteen käyttämiselle. Viimeksi mainitussa säännöksessä tarkoitetuilla kollektiivisilla sopimuksilla pyritään näin ollen ainoastaan määrittämään uusista hyödyntämisistä maksettavat palkkiot silloin, kun kyseessä olevat esittäjät ovat antaneet luvan ensimmäiselle hyödyntämiselle. Nyt käsiteltävässä asiassa INA ei kuitenkaan ole esittänyt näyttöä tällaisesta luvasta. Cour d'appel de Paris (Pariisin ylioikeus, Ranska), jonka käsiteltäväksi INA saattoi asian, pysytti 11.6.2014 antamallaan tuomiolla ensimmäisessä oikeusasteessa annetun tuomion olennaisilta osin.

16 Cour de cassation (ylin yleinen tuomioistuin, Ranska) kumosi 14.10.2015 antamallaan tuomiolla Cour d'appel de Paris'n tuomion osittain. Kyseinen tuomioistuin totesi, että ylioikeus oli katsonut virheellisesti, että kyseessä olevan poikkeusjärjestelmän soveltaminen edellytti näyttöä siitä, että esittäjä oli antanut luvan esityksensä ensimmäiseen hyödyntämiseen, ja lisännyt siten lakiin edellytyksen, jota se ei sisältänyt.

17 Cour d'appel de Versailles (Versaillesin ylioikeus, Ranska), johon asia siirrettiin tuomion kumoamisen jälkeen, hylkäsi PG:n ja GF:n vaatimukset 10.3.2017 antamallaan tuomiolla. Kyseinen tuomioistuin katsoi nimittäin lähinnä, että muutetulla 49 §:llä luodaan ainoastaan INA:n hyväksi yksinkertainen olettama siitä, että esittäjä on antanut etukäteen suostumuksensa, ja tämä olettama voidaan riitauttaa, eikä sillä siis aseteta kyseenalaiseksi esittäjän yksinoikeutta. Kyseisessä pykälässä tarkoitetuissa ammattiliittojen kanssa tehdyissä sopimuksissa ei anneta liitoille esittäjällä olevaa oikeutta ”hyväksyä ja kieltää”, vaan niillä on tarkoitus ainoastaan vahvistaa hänen palkkionsa.

18 PG ja GF sekä Spedidam, joka oli väliintulijana vapaaehtoisesti cour d'appel de Versaillesissa, valittivat tästä tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että sillä on epäilyjä siitä, onko muutetun 49 §:n mukainen oikeudellinen järjestelmä direktiivin 2001/29 2, 3 ja 5 artiklan mukainen.

19 Cour de cassation päätti näin ollen lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [direktiivin 2001/29] 2 artiklan b alakohtaa, 3 artiklan 2 kohdan a alakohtaa ja 5 artiklaa tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä sille, että [muutetun] 49 §:n II momentissa säädetyn kaltaisessa kansallisessa sääntelyssä säädetään [INA:a], jolla on audiovisuaalisten arkistojen osalta kansallisten ohjelmayhtiöiden sisältöjen hyödyntämisoikeus, koskevasta poikkeussäännöstöstä, jonka

mukaan esittäjien esitysten hyödyntämisen ehdoista ja niistä palkkioista, joihin tämä hyödyntäminen oikeuttaa, määrätään esittäjien itsensä tai esittäjiä edustavien työntekijäjärjestöjen ja [INA:n] välisillä sopimuksilla, joissa on erityisesti sovittava palkkioasteikosta ja palkkioiden maksamistavoista?”

Direktiivin 2001/29 ajallinen soveltamisala

20 Kuten tämän tuomion 13 kohdassa muistutetaan, kyseiset taltioinnit toteutettiin vuosina 1959–1978.

21 Direktiivin 2001/29 10 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivin säännöksiä sovelletaan kaikkiin kyseisessä direktiivissä tarkoitettuihin teoksiin ja muuhun suojattuun aineistoon, jotka ovat 22.12.2002 tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön suojaamia tai jotka täyttävät suojaan oikeuttavat perusteet saman direktiivin säännösten tai saman direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen direktiivien säännösten nojalla. Direktiivin 2001/29 10 artiklan 2 kohdassa täsmennetään, että direktiivin soveltaminen ”ei vaikuta ennen 22 päivänä joulukuuta 2002 toteutettuihin toimiin eikä ennen mainittua päivää hankittuihin oikeuksiin”.

22 INA ja Ranskan hallitus väittivät istunnossa, että direktiiviä 2001/29 ei voida ajallisesti soveltaa pääasiaan, ja Ranskan hallitus täsmensi vaikuttavan siltä, että INA:lla oli kyseessä olevia tallenteita koskevat oikeudet paljon ennen 22.12.2002, kun taas Spedidam puolestaan totesi, ettei INA:lla ollut mitään ennen kyseistä päivää saavutettua oikeutta.

23 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on ratkaistava, voivatko pääasian asianosaiset vedota mahdollisiin saavutettuihin oikeuksiin tai ennen 22.12.2002 tehtyihin sopimuksiin, joihin direktiivin 2001/29 säännökset eivät mitenkään vaikuta, ja jos voivat, niin missä määrin.

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

24 Aluksi nyt käsiteltävän asian oikeudellisesta asiayhteydestä on todettava, että ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että immateriaalioikeuskoodeksin L. 212-3 §:n mukaan esittäjän esityksen tallentaminen, kappaleen valmistaminen esityksestä ja esityksen välittäminen yleisölle edellyttää esittäjän kirjallista lupaa. Kyseisen koodeksin L. 212-4 §:n mukaan esittäjän ja tuottajan välisen audiovisuaalisen teoksen toteuttamiseksi tehdyn sopimuksen allekirjoittaminen merkitsee lupaa tallentaa esittäjän esitys, valmistaa siitä kappale ja välittää se yleisölle.

25 Viestinnän vapaudesta annetun lain 49 §:n II momenttia muutettiin 1.8.2006 annetulla lailla nro 2006/961 siten, että siinä säädetään yhtäältä, että ”[INA] hyödyntää kansallisten ohjelmayhtiöiden audiovisuaalisten arkistojen otteita eritelmissä säädetyin edellytyksin” ja että ”tässä ominaisuudessaan se saa näiden otteiden hyödyntämisoikeudet yhden vuoden määräajan kuluttua niiden ensimmäisestä lähettämisestä lukien”, ja toisaalta, että ”poiketen siitä, mitä immateriaalioikeuskoodeksin L. 212-3 ja L. 212-4 §:ssä säädetään, tässä pykälässä mainituissa arkistoissa olevien esittäjien esitysten hyödyntämisen ehdoista ja palkkioista, joihin tämä hyödyntäminen oikeuttaa, määrätään kuitenkin esittäjien itsensä tai esittäjiä edustavien ammattijärjestöjen ja [INA:n] välisillä sopimuksilla” ja että ”näissä sopimuksissa on yksilöitävä erityisesti palkkioasteikko ja palkkioiden maksamistavat”.

26 Unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että PG, GF ja Spedidam katsovat, että muutetussa 49 §:ssä on otettu käyttöön järjestelmä, joka ei ole direktiivin 2001/29 5 artiklan mukainen ja jolla poiketaan tämän direktiivin 2 artiklan b alakohdassa ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetuista esittäjien yksinoikeuksista, koska INA voi sen nojalla tarjota internetsivustollaan tällaisten esittäjien esitysten maksullista lataamista ilman, että sen tarvitsisi osoittaa, että he ovat antaneet suostumuksensa tällaiselle käytölle.

27 INA katsoo sitä vastoin, että kyseinen artikla ei merkitse poikkeusta tai rajoitusta esittäjien yksinoikeuksien osalta, koska sillä ainoastaan luodaan näiden oikeuksien toteen näyttämistä koskeva järjestelmä siten, että siinä otetaan käyttöön kumottavissa oleva olettama siitä, että esittäjien hyödyntämisoikeudet on luovutettu INA:lle, jolloin tämän ei tarvitse näyttää toteen immateriaalioikeuskoodeksin L. 212-3 ja L. 212-4 §:ssä tarkoitettua kirjallista lupaa tai työsopimusta. INA toteaa lisäksi, että muutetun 49 §:n perusteella se on tehnyt esittäjiä edustavien työntekijöiden etujärjestöjen kanssa kollektiivisia sopimuksia, joissa määritetään heidän esitystensä hyödyntämisen ehdot ja heidän palkkionsa.

28 Edellä esitetyn perusteella on muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklassa määrätyssä menettelyssä unionin tuomioistuimen ja ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen tehtävät on selvästi eroteltu, ja yksinomaan tämän jälkimmäisen tehtävänä on tulkita kansallista lainsäädäntöä (tuomio 15.1.2013, Križan ym., C-416/10, EU:C:2013:8, 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

29 Unionin tuomioistuimen tehtävänä ennakkoratkaisumenettelyssä ei ole siis lausua kansallisten säännösten tulkinnasta. Unionin tuomioistuimen tehtävänä on unionin tuomioistuinten ja kansallisten tuomioistuinten välisen toimivallanjaon mukaisesti ottaa huomioon ennakkoratkaisukysymyksiin liittyvät tosiasiat ja oikeudelliset seikat sellaisina kuin nämä on esitetty ennakkoratkaisupyynnössä (ks. vastaavasti tuomio 21.10.2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

30 On muistutettava myös unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä, jonka mukaan on niin, että kun kansalliset tuomioistuimet soveltavat kansallista lainsäädäntöä, niiden on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tulkittava sitä mahdollisimman pitkälle kyseisen direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti, jotta sillä tarkoitettu tulos saavutettaisiin ja siten noudatettaisiin SEUT 288 artiklan kolmatta kohtaa. Tämä velvollisuus tulkita kansallista oikeutta yhdenmukaisesti direktiivin kanssa on nimittäin erottamaton osa EUT-sopimuksella luotua järjestelmää, sillä näin kansalliset tuomioistuimet voivat toimivaltansa rajoissa varmistaa unionin oikeuden täyden tehokkuuden, kun ne ratkaisevat käsiteltävikseen saatettuja asioita (tuomio 24.1.2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 Ennakkoratkaisupyynnössä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että INA, jonka tehtävänä, kuten tämän tuomion 11 kohdassa muistutetaan, on säilyttää ja vaalia kansallista audiovisuaalista perintöä, ei ole voinut hyödyntää osaa arkistoistaan, koska kyseisellä laitoksella ei ole kyseisten audiovisuaalisten ohjelmien tuotantoa koskevissa asiakirja-aineistoissa ollut hallussaan asianomaisten esittäjien kanssa tehtyjä työsopimuksia. Koska INA:lla ei ollut immateriaalioikeuskoodeksin L. 212-3 §:ssä tarkoitettua esittäjien tai heidän oikeudenomistajiensa, joiden tunnistaminen ja löytäminen saattoi usein osoittautua vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi, antamaa kirjallista lupaa tai näiden audiovisuaalisten ohjelmien tuottajien kanssa tekemää työsopimusta, INA ei olisi voinut vedota immateriaalioikeuskoodeksin L. 212-4 §:ssä säädettyyn lupaolettamaan.

32 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa lisäksi, että jotta INA voisi täyttää julkisen palvelun tehtävänsä, 1.8.2006 annetulla lailla nro 2006/961 muutettiin viestinnän vapaudesta annetun lain 49 §:n II momenttia tämän tuomion 24 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Kyseinen tuomioistuin toteaa lisäksi, ettei pääasiassa kyseessä oleva kansallinen säännöstö kuulu minkään sellaisen poikkeuksen ja rajoituksen soveltamisalaan, josta jäsenvaltiot voivat säätää direktiivin 2001/29 5 artiklan perusteella.

33 Lisäksi on todettava, kuten tämän tuomion 15–17 kohdassa todetaan, että tribunal de grande instance de Paris ja cour d'appel de Paris ovat katsoneet, että muutettu 49 § ei poistanut INA:lta velvollisuutta saada esittäjän ennakkolupaa esitystensä tallenteiden käyttämiselle, kun taas Cour de cassation, jolta on haettu muutosta, katsoi lähinnä, että pääasiassa kyseessä olevan ”poikkeusjärjestelmän” soveltamisen edellytyksenä ei ollut sen toteen näyttäminen, että esittäjä oli antanut luvan esityksensä

ensimmäiseen hyödyntämiseen. Tämän jälkeen cour d'appel de Versailles, jonka tuomiosta on tehty kassaatiovalitus ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen, tulkitsi kyseistä muutettua 49 §:ää siten, että siinä säädetään INA:n hyväksi yksinkertaisesta olettamasta, jonka mukaan esittäjä on antanut etukäteen suostumuksensa INA:n arkistoihin sisältyvien esitystensä tallenteiden kaupalliseen hyödyntämiseen.

34 Näissä olosuhteissa on katsottava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 2001/29 2 artiklan b alakohtaa ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan audiovisuaalisen arkiston hyödyntämistä varten nimetyn laitoksen toteuttaman hyödyntämisen osalta on olemassa kumottavissa oleva olettama siitä, että esittäjä antaa luvan esityksensä tallentamiseen ja hyödyntämiseen, kun kyseinen esittäjä osallistuu audiovisuaalisen teoksen tallentamiseen yleisradiotoimintaa varten.

35 Direktiivin 2001/29 2 artiklan b alakohdan ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että yksinoikeus sallia tai kieltää kappaleen valmistaminen ja saattaminen yleisön saataviin on esittäjillä esitystensä tallenteiden osalta.

36 Tältä osin on huomautettava aluksi, että kyseisillä säännöksillä esittäjille taatun suojan on oltava ulottuvuudeltaan laaja (ks. analogisesti tuomio 16.11.2016, Soulier ja Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Kuten direktiivin 2001/29 johdanto-osan 21 ja 24 perustelukappaleessa todetaan, yhtäältä kappaleen valmistamista koskevan oikeuden kattamat toimet on tarpeen määritellä laajasti oikeusvarmuuden takaamiseksi sisämarkkinoilla. Toisaalta tämän direktiivin 3 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu oikeus saattaa suojattu aineisto yleisön saataviin on ymmärrettävä siten, että se kattaa tällaisen aineiston kaiken saattamisen sellaisten yleisöön kuuluvien henkilöiden saataviin, jotka eivät ole läsnä paikassa, josta saataville saattaminen saa alkunsa.

37 Kyseinen suoja on ymmärrettävä siis tekijänoikeudella annetun suojan tavoin siten, ettei se koske ainoastaan direktiivin 2001/29 2 artiklan b alakohdassa ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohdassa taattujen oikeuksien nauttimista vaan se ulottuu myös mainittujen oikeuksien käyttämiseen (ks. vastaavasti tuomio 16.11.2016, Soulier ja Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, 31 kohta).

38 On myös muistutettava, että direktiivin 2001/29 2 artiklan b alakohdassa ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohdassa esittäjille taatut oikeudet ovat luonteeltaan ennalta ehkäiseviä, koska niissä edellytetään, että esittäjien esitysten tallenteiden kappaleiden valmistaminen tai yleisön saataviin saattaminen edellyttää heidän etukäteen antamaa suostumustaan. Tästä seuraa, että jollei kyseisen direktiivin 5 artiklassa tyhjentävästi säädetyistä poikkeuksista ja rajoituksista muuta johdu, sitä, että kolmas käyttää tällaista suojattua aineistoa ilman tällaista etukäteen annettua suostumusta, on aina pidettävä kyseisen oikeudenhaltijan oikeuksien loukkauksena (ks. vastaavasti tuomio 16.11.2016, Soulier ja Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, 33 ja 34 kohta ja tuomio 7.8.2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

39 Tällainen tulkinta on sopusoinnussa sen tavoitteen kanssa, joka koskee esittäjien oikeuksien suojan korkeaa tasoa ja johon direktiivin 2001/29 johdanto-osan yhdeksännessä perustelukappaleessa viitataan, sekä sen direktiivin johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa mainitun tarpeen kanssa, että esittäjien on saatava asianmukainen korvaus esitystensä tallenteiden käyttämisestä, jotta he voisivat jatkaa luovaa ja taiteellista työtään.

40 Kuten unionin tuomioistuin on jo 16.11.2016 antamassaan tuomiossa Soulier ja Doke (C-301/15, EU:C:2016:878, 35 kohta) todennut tekijän yksinoikeuksien osalta, direktiivin 2001/29 2 artiklan b alakohdassa ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohdassa ei kuitenkaan täsmennetä sitä tapaa, jolla esittäjän etukäteen antaman suostumuksen on ilmettävä, joten kyseisiä säännöksiä ei voida tulkita siten, että ne edellyttäisivät, että tällainen suostumus on välttämättä ilmaistava kirjallisesti tai nimenomaisesti. On päinvastoin katsottava, että mainittujen säännösten perusteella suostumus voidaan esittää myös

implisiittisesti, kunhan – kuten unionin tuomioistuin muistutti saman tuomion 37 kohdassa – olosuhteet, joissa implisiittinen suostumus voidaan hyväksyä, määritellään suppeasti, jottei tekijän etukäteen antamaa suostumusta koskeva periaate jäisi itsessään vaikutuksettomaksi.

41 Kuten tämän tuomion 31–33 kohdassa todetaan, käsiteltävässä asiassa on niin, että muutetussa 49 artiklassa vahvistetaan audiovisuaalisen teoksen toteuttamiseen osallistuvan esittäjän osalta kumottavissa oleva olettama siitä, että kyseinen esittäjä on antanut INA:lle luvan tallentaa esityksensä ja hyödyntää sitä, ja tämän olettaman avulla voidaan lieventää immateriaalioikeuskoodeksin L. 212-3 §:ssä säädettyä vaatimusta siitä, että tällaista käyttöä varten hallussa on oltava kyseisen esittäjän antama kirjallinen lupa.

42 Tältä osin on aluksi todettava, että esittäjä, joka itse osallistuu audiovisuaalisen teoksen toteuttamiseen, jotta kotimaiset ohjelmayhtiöt voivat lähettää sen yleisradiolähetyksenä, ja joka näin ollen on läsnä tällaisen teoksen tallentamispaikalla tässä tarkoituksessa, on yhtäältä tietoinen esityksensä suunnitellusta käytöstä (ks. analogisesti tuomio 16.11.2016, Soulier ja Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, 43 kohta) ja toiseksi toteuttaa esityksensä tällaista käyttöä varten, joten päinvastaisen näytön puuttuessa voidaan katsoa, että hän on tämän osallistumisen perusteella sallinut kyseisen esityksen tallentamisen ja hyödyntämisen.

43 Koska on ilmeistä, että pääasiassa kyseessä olevassa lainsäädännössä annetaan esittäjälle tai hänen oikeudenomistajilleen oikeus osoittaa, ettei hän ole suostunut esityksensä myöhempään hyödyntämiseen, tämän tuomion 34 kohdassa tarkoitettu olettama on kumottavissa. Näin ollen siltä osin kuin tässä lainsäädännössä ainoastaan poiketaan immateriaalioikeuskoodeksin L. 212-3 §:ssä säädetystä vaatimuksesta, josta ei ole säädetty unionin oikeudessa ja joka koskee esittäjän kirjallista lupaa, mainittu lainsäädäntö koskee ainoastaan tällaisen luvan olemassaolon todistamissääntöjen asettamista.

44 Tällaisen olettaman avulla voidaan turvata eri oikeudenhaltijaryhmien välisten oikeuksien ja etujen oikeudenmukainen tasapaino, joka mainitaan direktiivin 2001/29 31 perustelukappaleessa. Kuten kyseisen direktiivin kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan, voidakseen jatkaa luovaa ja taiteellista työtään esittäjien on saatava asianmukainen korvaus esitystensä tallenteiden käyttämisestä, kuten myös tuottajien voidakseen rahoittaa tällaista työtä. Nyt käsiteltävässä asiassa on niin, että jos INA:lla ei ole arkistoissaan esittäjien tai heidän oikeudenomistajiensa kirjallisia lupia tai heidän kyseessä olevia audiovisuaalisia ohjelmia tuottavien tuottajien kanssa tekemiään työsopimuksia, INA ei voisi hyödyntää osaa kokoelmistaan, mikä vahingoittaisi muiden oikeudenhaltijoiden etuja, kuten kyseessä olevien audiovisuaalisten teosten ohjaajien etuja, niiden tuottajien eli kotimaisten ohjelmayhtiöiden etuja, joilta INA on oikeudet saanut, tai sellaisten muiden esittäjien etuja, jotka ovat voineet toteuttaa esityksiä samojen teosten toteuttamisen yhteydessä.

45 Tällainen olettama ei voi missään tapauksessa vaikuttaa esittäjien oikeuteen saada asianmukainen palkkio esitystensä tallenteiden käytöstä.

46 Kaiken edellä esitetyn perusteella esitettyyn kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2001/29 2 artiklan b alakohtaa ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, etteivät ne ole esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan audiovisuaalisen arkiston hyödyntämistä varten nimetyn laitoksen toteuttaman hyödyntämisen osalta on olemassa kumottavissa oleva olettama siitä, että esittäjä antaa luvan esityksensä tallentamiseen ja hyödyntämiseen, kun kyseinen esittäjä osallistuu audiovisuaalisen teoksen tallentamiseen yleisradiotoimintaa varten.

Oikeudenkäyntikulut

47 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 2 artiklan b alakohtaa ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, etteivät ne ole esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan audiovisuaalisen arkiston hyödyntämistä varten nimetyn laitoksen toteuttaman hyödyntämisen osalta on olemassa kumottavissa oleva olettama siitä, että esittäjä antaa luvan esityksensä tallentamiseen ja hyödyntämiseen, kun kyseinen esittäjä osallistuu audiovisuaalisen teoksen tallentamiseen yleisradiotoimintaa varten.

Allekirjoitukset